

УДК 785.74:78.071.2.071.5'06

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-10>

Емма КУПРІЯНЕНКО

кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри камерного ансамблю, Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, майдан Конституції, 11/13, м. Харків, Україна, 61003

ORCID: 0000-0002-8037-0823

Станіслав КУЧЕРЕНКО

кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри камерного ансамблю, Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, майдан Конституції, 11/13, м. Харків, Україна, 61003

ORCID: 0000-0003-0010-8727

Бібліографічний опис статті: Купріяненко, Е., Кучеренко, С. (2025). Формування квартетного виконавця: мистецтво ансамблевої взаємодії та сучасні педагогічні аспекти. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 75–82, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-10>

ФОРМУВАННЯ КВАРТЕТНОГО ВИКОНАВЦЯ: МИСТЕЦТВО АНСАМБЛЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ТА СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

Статтю присвячено питанням формування квартетних виконавців та організації навчального процесу. В представленому дослідженні з точки зору сучасності здійснено аналіз новітньої методології й методики навчання квартетному мистецтву, виявлено різновиди підходів та розглянуто особливості процесу міжособистісної комунікації між учасниками струнного квартету. У контексті запропонованої теми змістовне сфорцандо зосереджується на механізмі розкриття психофізіологічних особливостей камералістів, їх взаємодіях в ансамблі та невербальних комунікаціях. Інновації композиторського мислення як у змістовній, так і в музичній площині, оновлюють традиційне естетичне розуміння квартетного жанру як носія глибоких емоцій та драматургії. Проаналізовано методи роботи, притаманні сучасній квартетній педагогіці. Феномен формування квартетистів XIX–XXI століть досі не був предметом спеціальних наукових розвідок, тому у представленому дослідженні розглянуто специфіку квартетної семантики та ансамблевої діяльності з розподілом функцій між учасниками складу. Здійснено розкриття поняття ансамблевої емоційної компетентності та зосереджено увагу на особливостях організаційного процесу квартетного класу.

Окрему увагу приділено аспекту психологічного балансу між індивідуальним і колективним відчуттям, що важливо для становлення та розвитку професійного молодого музиканта. Окреслена важливість педагогічних моделей, які допомагають інтегрувати квартетистів-початківців в процес ансамблевого мислення, інтонаційної ритмічної стабільності, логічного фразування. Визначено роль репетиційної практики як лабораторії творчої взаємодії, де формується здатність до взаємної підтримки, імпровізаційного діалогу та гнучкого реагування на музичні імпульси партнерів. Загалом квартет в ідеальному втіленні доцільно розглядати та інтерпретувати як умовний «монометр» – гармонійний синтез індивідуальних звучань у єдиному ансамблевому просторі.

Ключові слова: струнний квартет, ансамблева взаємодія, ансамблеве мислення, ансамблева емоційна компетентність, функціональна рівноправність, ансамблева інтеграція, психологічні аспекти.

Emma KUPRIYANENKO

PhD in Art Studies, Associate Professor, Associate Professor at the Chamber Ensemble Department, Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts, maidan Konstytutsii, 11/13, Kharkiv, Ukraine, 61003
ORCID: 0000-0002-8037-0823

Stanislav KUCHERENKO

PhD in Art Studies, Associate Professor, Head of Chamber Ensemble Department, Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts, maidan Konstytutsii, 11/13, Kharkiv, Ukraine, 61003
ORCID: 0000-0003-0010-8727

To cite this article: Kupriyanenko, E., Kucherenko, S. (2025). Formuvannia kvartetnoho vykonavtsia: mystetstvo ansamblevoi vzaiemodii ta suchasni pedahohichni aspekty [Formation of the quartet performer: the art of ensemble interaction and contemporary pedagogical aspects]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 75–82, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-10>

FORMATION OF THE QUARTET PERFORMER: THE ART OF ENSEMBLE INTERACTION AND CONTEMPORARY PEDAGOGICAL ASPECTS

The article explores the development of quartet performers and the organization of the educational process in chamber music training. From a contemporary perspective, the study analyses recent methodologies and approaches to teaching the art of quartet performance, identifies diverse pedagogical strategies, and examines the specific features of interpersonal communication among string quartet members. Within the proposed thematic framework, expressive emphasis is placed on uncovering the psychophysiological traits of chamber musicians, their patterns of interaction, and the role of nonverbal communication in performance.

Innovations in compositional thinking – both conceptual and musical – reshape the traditional aesthetic perception of the quartet genre as a vehicle for profound emotion and dramatic expression. The article reviews current methods applied in modern quartet pedagogy. The phenomenon of quartet performer formation from the nineteenth to the twenty-first century has not yet been the subject of systematic research; therefore, this study focuses on the semantics of quartet performance and ensemble collaboration, emphasizing the functional distribution among the ensemble members. The concept of ensemble emotional competence is defined, with particular attention paid to the organizational aspects of quartet-class instruction.

Special attention is given to maintaining a psychological balance between individual and collective perception, which is crucial for the formation of young professional musicians. The study highlights the significance of pedagogical models that facilitate the integration of novice quartet performers into the processes of ensemble thinking, intonational and rhythmic stability, logical phrasing. Rehearsal practice is presented as a creative laboratory fostering mutual support, improvisational dialogue, and flexible responses to partners' musical impulses. Overall, the quartet may be interpreted as a conditional monitimbre – a harmonious synthesis of individual sonorities within a unified ensemble space.

Key words: string quartet, ensemble interaction, ensemble thinking, ensemble emotional competence, functional equality, ensemble integration, psychological aspects.

Постановка проблеми. Квартетне мистецтво посідає виняткове місце в історії музичної культури, репрезентуючи одну з найскладніших і найвишуканіших форм камерного музичування. Протягом століть професійне виконання у складі струнного квартету вважається взірцем ансамблевої досконалості, витонченого художнього мислення та гармонійної взаємодії між музикантами. Квартетне виконавство потребує не лише бездоганної технічної підготовки, а й високого рівня емоційного, психологічного та музичного взаєморозуміння. Складна система внутрішньої комунікації, де водночас існують взаємозбагачення обох видів творчості, є основою квартетної гри і в цьому

контексті ансамбль постає як динамічний діалог, де кожен виконавець водночас є і солістом, і частиною цілісного музичного організму. Полікомпонентний феномен квартетного музичування охоплює не лише технічні та інтерпретаційні аспекти, але й психологічні, комунікативні та педагогічні чинники ансамблевої взаємодії.

У роботі запропоновано:

– розглядати квартетну гру як модель міжособистісної взаємодії в умовах колективної творчості;

– ввести поняття «ансамблевої емоційної компетентності» як важливого складника виконавської підготовки;

- обґрунтувати доцільність інтеграції елементів методик К. Орфа та З. Кодая в систему професійного навчання камерного музиканта;
- висвітлити нові підходи до формування комунікативних навичок у процесі ансамблевого музикування.

У системі професійної мистецької освіти формування навичок квартетної гри є одним із ключових завдань. Саме в ансамблевому середовищі найбільш повно розкриваються не лише технічні та інтерпретаційні вміння, а й загальні музичні здібності: інтонаційна точність, динамічна чутливість, ритмічна стабільність. Водночас особливу роль відіграють соціально-психологічні чинники – здатність до співпраці, ведення діалогу між голосами, вирішення творчих конфліктів на основі взаємної довіри. Сучасна педагогіка камерного виконавства ставить нові вимоги до підготовки музиканта. В умовах трансформації мистецької освіти, впровадження цифрових технологій та зміни парадигми музичного мислення зростає потреба в оновленні методів навчання. Актуальним стає використання інноваційних педагогічних моделей, що поєднують технічну, естетичну, емоційну та комунікативну складові музичного виконавства. Поряд із сучасними підходами варто звернутися й до класичних педагогічних концепцій К. Орфа та З. Кодая. Попри первісну орієнтацію на початкове музичне навчання, їхні ідеї – колективне музикування, імпровізація, інтеграція мистецтв – можуть бути адаптовані для роботи з ансамблями, зокрема квартетами. Такий досвід відкриває нові можливості для розвитку взаємодії між учасниками та формування цілісного музичного мислення.

Останні дослідження та публікації. У культурологічному, жанрово-стильовому та дидактичному вимірах сучасна наукова думка активно осмислює питання формування квартетного виконавця як самобутнього явища музичної освіти і професійної підготовки. У фокусі дослідників опиняється не лише розвиток технічної майстерності камералістів, розкриття ансамблевих ланок, питання психологічної адаптації виконавців до колективної форми музикування, а також педагогічні стратегії ефективного формування ансамблевих компетентностей.

Метою статті є визначення етапів формування квартетиста та особливостей організаційної роботи.

Методологія дослідження. Останні публікації в галузі камералістики засвідчують зростання інтересу до проблем соціальної взаємодії всередині ансамблевого складу, зокрема струнного квартету, як моделі мікросоціуму, де важливими є емоційна чутливість, вміння слухати партнера, домовлятися під час пошуків інтерпретаційних рішень, спільно долати виконавські труднощі. У працях українських та зарубіжних фахівців аналізуються як загальні закономірності формування ансамблевого мислення, так і практичні методи розвитку злагоженості, балансування звучання, ритмічної точності та стилістичної єдності. Окрему групу досліджень становлять роботи, які присвячені психофізіологічним особливостям взаємодії в ансамблі: вивчаються питання спілкування між виконавцями, невербальна комунікація, роль лідера, рівень ментального навантаження у процесі квартетної гри (Bishop, 2023; Horwitz, 2020; Limbert, 2022; Papiotis, 2014; Timmers, 2014). Зазначені аспекти стають підґрунтям для оновлення педагогічних підходів у системі вищої мистецької освіти, де важливо формувати не лише професіонала-інструменталіста, а й ансамбліста з емоційною зрілістю та розвиненим музичним мисленням.

В українському контексті актуальними є праці, що розглядають камерне виконавство як інтегративну педагогічну платформу. Культурологічний вимір акцентує увагу на взаємодії музичних традицій та культурних контекстів, де чільне місце займають «класичні» дослідження мистецтва гри ансамблі (Польська, 2022; Фещак, 2021). Жанрово-стильовий вимір досліджує специфіку виконання в різних стилях. Методичні дослідження (Антонюк, 2019; Гриневич, 2020; Данченко, 2010) наголошують на структурованому підході до навчання квартетній грі через етапність формування компетентностей, аналіз виконавських ролей, розвиток координації та слухової чутливості.

Таким чином, сучасна наукова та методична думка все більше орієнтується на комплексне вивчення квартетного виконавства як особливого виду ансамблевої діяльності, що потребує поєднання інструментальних, комунікативних, організаційних та інтерпретаційних навичок.

Виклад основного матеріалу. Квартет – це унікальний простір, де перетинаються не лише музичні, а й психологічні процеси:

міжособистісна комунікація, емоційна саморегуляція, колективне творче мислення. Під ансамблевою взаємодією розуміємо здатність музикантів координувати свої дії у процесі виконання музичного твору, враховуючи не лише ритмічну й інтонаційну точність, а й стилістичну єдність, баланс звучання, артикуляцію, штрихову техніку, застосування вібрації, динамічні нюанси, фразування, агогіку тощо. Вона ґрунтується на розумінні спільної музичної ідеї, розвитку «ансамблевого слуху» та навичках комунікації в музичному контексті. Особливої важливості взаємодія набуває у квартетному складі, де кожен учасник виконує і унікальну роль, і водночас повинен бути інтегрованим у загальний музичний процес. У цьому контексті виникає потреба у спеціальних педагогічних підходах, які б забезпечували гармонійне формування відповідних умінь. Специфіка жанру вимагає від виконавців виняткової чутливості до партнерів, спроможності не лише бути почутим, а й чути інших – тобто володіння навичками ансамблевої взаємодії.

Ансамблева емоційна компетентність. Під цим у контексті виконавської підготовки пропонується розуміти сукупність емоційних, комунікативних та регулятивних здібностей музиканта, які забезпечують ефективну взаємодію в ансамблі, злагоджену емоційну реакцію на музику, а також здатність до адаптації у творчих ситуаціях. Це поняття охоплює: емоційну чутливість до партій інших виконавців; вміння керувати власними емоціями у процесі спільного виконання; здатність до емоційної емпатії та підтримки загальної атмосфери квартету; розвинене почуття ансамблевого балансу як емоційно-комунікативного явища, а не лише технічного.

Ансамблева емоційна компетентність є важливою складовою підготовки камерного виконавця, оскільки вона визначає не лише якість музичного результату, а й ефективність взаємодії в межах ансамблю. Її розвиток сприяє формуванню емоційно зрілих, гнучких і відкритих до співпраці музикантів, що особливо актуально в умовах сучасної мистецької освіти та вимог до креативності і психологічної адаптивності виконавця.

Педагогіка ансамблевого виконавства приділяє значну увагу розвитку паритетного розмежування ансамблевих функцій та водночас,

техніці взаємодії між учасниками ансамблю та інтеграції як цілісного процесу. Хоча поняття «інтеграція» здебільшого використовується в економічному, соціальному чи політичному контексті, його сутність полягає в об'єднанні окремих елементів у єдине ціле. У контексті камерного музикування, а особливо у процесі формування виконавця-квартетиста, інтеграція набуває особливої актуальності. Адже успішне ансамблеве виконання неможливе без злагодженої взаємодії між учасниками, що передбачає не лише технічну, а й психологічну узгодженість. У зв'язку з актуальністю проблеми формування квартетного виконавця важливо визначити основні педагогічні підходи, які сприяють розвитку ансамблевої взаємодії як ключового аспекту камерного виконавства. Ефективність формування виконавських навичок ансамбліста у класі струнного квартету значною мірою залежить від застосування сучасних методичних підходів та інновацій. Педагогічні підходи можна умовно розподілити на напрямки.

Інтегративний підхід спрямований на формування цілісного ансамблевого мислення, у межах якого поєднуються індивідуальні виконавські якості та колективна музична свідомість. Його сутність полягає у сприйнятті учасниками ансамблю партитури як єдиної художньої «доктрини», не обмежуючись лише власною партією. Такий підхід сприяє глибшому розумінню музичної форми, драматургії твору, ролі кожного голосу в загальному звучанні, досягненню високого рівня інтерпретаційної узгодженості.

Ідеї Карла Орфа, які викладені у його освітньо-музичній системі (Orff-Schulwerk), є прикладом інтегративного підходу в дії. Автор пропонував поєднувати музику, рух, мову та імпровізацію як єдину форму художнього вираження. Цей принцип взаємопроникнення мистецьких форм та акцент на спільному музикуванні можуть бути ефективно адаптовані й у процесі формування ансамблевих навичок у струнному квартеті. Важливим є не лише виконання нотного тексту, а активне залучення виконавця до створення живого музичного простору у взаємодії з партнерами. Підхід К. Орфа можна ефективно використовувати на початкових етапах ансамблевого навчання для розвитку метроритму, імпровізаційного почуття та творчої свободи в колективі. Зокрема, його ідеї

сприяють формуванню невимушеної комунікації в ансамблі, що важливо для камерного виконавства та квартету зокрема.

В цьому сенсі концепції З. Кодая – представника прогресивного музично-педагогічного мислення XX століття, значною мірою вплинули на сучасну мистецьку освіту. Вона забезпечує структурованість, точність і дисципліноване ставлення до музичного матеріалу. Його методика сприяє вдосконаленню ансамблевого слуху, інтонаційної «дисципліни» та глибокого розуміння музичної форми, що є ключовим при виконанні складного квартетного репертуару. В умовах сучасної мистецької освіти доцільним є поєднання підходів К. Орфа і З. Кодая в межах інтегративної моделі. Наприклад, на початковому етапі – ідеї К. Орфа: ритмічні ігри, імпровізаційні вправи, ансамблева свобода; на етапі вдосконалення – принципи З. Кодая: робота над інтонаційною точністю, сольфеджування партитури, читання з листа. Таким чином, педагог, «формує» квартетного виконавця, може спиратися на інтегративний синтез методів, що поєднує емоційність, структуру, слухову чутливість і колективну взаємодію.

Комунікативний підхід включає розвиток невербальної взаємодії (візуальний контакт, міміка, жести), що є особливо актуальним під час музикування. Акцент робиться на «відчуттях партнера» та спільному диханні.

Психологічний підхід. Один з головних, що передбачає формування довіри, відкритості та емоційної чутливості у колективі, гнучкості і здатності до компромісу. Важливо навчати студентів створювати атмосферу співпраці, конструктивного вирішення творчих конфліктів, умінню слухати й бути почутим у межах ансамблю.

Рефлексивний підхід сприяє формуванню навичок само- та спільного аналізу. Після репетицій корисним є колективне обговорення сильних і слабких сторін, виявлення моментів асинхронності чи стилістичних розбіжностей.

Технологічний підхід. Використання аудіо та відеозапису для аналізу, розбір інтерпретацій видатних ансамблів, практичні вправи для розвитку ансамблевого слуху (наприклад, зміна ролей між виконавцями).

Формування квартетного виконавця є складним і багатогранним процесом, що вимагає системного педагогічного підходу. Ключовим

у цьому процесі є розвиток ансамблевої взаємодії, яка базується на інтеграції індивідуальних виконавських особливостей у спільний музичний простір. Застосування інтегративного, комунікативного, психологічного та технологічного підходів забезпечує високу якість ансамблевого виконавства та сприяє становленню музиканта як повноцінного члена творчого колективу.

Виховання квартетного виконавця неможливо без системного підходу в технічному та психологічному сенсі. Саме у квартеті музикуванні, як у дзеркалі, відображається не лише виконавська майстерність, а й глибина людських взаємовідносин, здатність до діалогу, довіри, тонкого слухового резонансу. Серед камерних жанрів струнний квартет посідає особливе місце – це водночас і найвища форма ансамблевої культури, і випробування на музичну зрілість. Від епохи Й. Гайдна і до сьогодення квартет залишається своєрідною «лабораторією» будівництва музичної мови та взагалі музичного мислення, де формуються нові стилі, естетики та виконавські практики. Попри величезне значення жанру для професійної музичної освіти, питання цілеспрямованого виховання квартетиста залишається недостатньо дослідженим і з точки зору методики не систематизованим.

Сучасна музична освіта ставить перед викладачем важливе завдання – виховати не просто майстерного інструменталіста, а універсального музиканта-ансамбліста, здатного до творчої взаємодії, слухового партнерства, розвинутого музичного мислення. Особливої актуальності це набуває у процесі роботи над репертуаром струнного квартету – камерного жанру, який вимагає від виконавця високого рівня професійної культури, комунікації, відповідальності. Проблема у процесі становлення ансамбліста, який часто залишається фрагментарним, інтуїтивним, без чіткого методичного аналізу. Брак систематизованого підходу до виховання квартетиста гальмує повноцінну реалізацію потенціалу камерного музикування в освітньому процесі.

Теоретичні засади ансамблевого музикування

Ансамблеве музикування є однією з найскладніших і найглибших форм музичного виконавства, що поєднує індивідуальну технічну

майстерність з умінням слухати, відчувати та взаємодіяти. Теоретичні засади ансамблевої гри ґрунтуються на принципах музичної комунікації, структурної взаємодії партій, а також стилістичної єдності виконання. Ключовим поняттям у ансамблевому виконавстві є музична комунікація – процес обміну музичною інформацією між учасниками ансамблю через звук, жести, динамічні та агогічні сигнали. На відміну від сольного музикування, ансамбль потребує постійного слухового діалогу, де кожен виконавець не лише реалізує власну партію, а й «читає» партії інших, «вбудовуючи» свою в загальну звукову тканину. Інша важлива засада – функціональна рівноправність. У струнному квартеті, на відміну від, наприклад, фонових різновидів, усі чотири партії мають повноцінне художнє навантаження. Це вимагає від кожного виконавця усвідомлення структури твору, ролі кожної лінії та її зв'язків з іншими. Логіка композиції, гармонічна вертикаль, поліфонічна взаємодія та динамічна драматургія – всі ці елементи повинні бути узгоджені. Враховується стилістика, єдність артикуляції, динаміки, балансу, фразування та темпу, які мають бути не механічно відтворені, а свідомо погоджені між учасниками в процесі репетиційної роботи.

Психологічна взаємодія в ансамблі

Психологічний аспект – один з найважливіших складових ансамблевого виконавства, особливо у форматі камерного музикування, де відсутній диригент, а вся відповідальність за інтерпретацію та інструментальну координацію лежить на самих музикантах. Психологічна взаємодія в ансамблі – це не лише питання особистих стосунків, а передусім виконавської співпраці, довіри й професійної етики. Гра у квартеті – це комунікація без слів, лідерство та розподіл ролей, довіра і взаємоповага. Одним із фундаментальних принципів музикування є взаємна ансамблева чутливість. Це означає вміння не лише чути себе, а й уважно стежити за звучанням партнерів, прогнозувати їхні рішення, гнучко реагувати на зміни динаміки, агогіки, артикуляції. Така чутливість розвивається лише у процесі систематичної спільної роботи, коли виконавці навчаються «мислити колективно», не втрачаючи особистої виразності.

Ще один важливий компонент – розподіл відповідальності і функцій у квартеті. Під час

виконання твору учасники квартету можуть по черзі брати на себе функцію лідера або акомпаніатора, ініціатора або підтримуючого. Ця динаміка вимагає неформального лідерства, але не авторитарного, а партнерського – ґрунтованого на професійному авторитеті та повазі до колег. Довіра – одне з головних психологічних понять ансамблевої гри. Без неї неможлива свобода інтерпретації, ансамблева гнучкість, єдине музичне дихання. Аура відкритості, доброзичливості, можливість висловлювати власні пропозиції тощо формує здорову репетиційну атмосферу. Не менш важливою є і емоційна стабільність виконавців. Робота в ансамблі нерідко супроводжується конфліктами, розбіжностями в уявленнях, тому спроможність конструктивно вирішувати такі ситуації, зберігати професіоналізм та не переносити особисте на музичне – ознака зрілого ансамбліста.

Таким чином, психологічна взаємодія – не допоміжний, а центральний чинник у процесі формування ансамблевої єдності. Її не можна навчити лише теоретично, вона формується через досвід, відповідальність, емпатію. Попри значну увагу до квартетного ансамблю з боку видатних композиторів, у наукових дослідженнях частіше аналізуються окремі опуси переважно в контексті творчості їхніх авторів або як приклади характерних стильових тенденцій. Натомість робіт, присвячених питанням виконання квартетної музики – особливо на етапі становлення ансамблю – залишається небагато. Зокрема, недостатньо вивченими є початкові проблеми технологічного та ансамблевого характеру.

Інновації композиторського мислення – як у змістовній, так і в музичній площині – оновлюють традиційне естетичне розуміння квартетного жанру як носія глибоких емоцій та драматургії в деталях. Виразні засоби та методи, притаманні квартетному музикуванню, постійно розширюються, зберігаючи при цьому камерну інтимність та інтелектуальну глибину жанру. У своєму ідеальному втіленні звучання квартету можна інтерпретувати як умовний «монотембр» – настільки органічним і збалансованим є ансамблевий колорит, де рівноправність усіх чотирьох партій об'єднана в єдину звукову палітру, яка породжує притаманний лише визначеному опусу тембровий образ.

Деякі цікаві погляди на репетиційний процес з'явилися протягом останніх десятиріч.

Вони пов'язані зі змінністю ролей та лідерства (лідерство не було постійним, а залежало від ситуації, моменту чи потреб музичного контексту); різновидом репетиції (учасники використовували спів-проговорювання, експерименти, деталізовану роботу над фразами – все це допомагало в спільному пошуку рішень); поглибленим аналізом твору (історія, стиль, драматургія форми, засоби виразності). Викладачі, у свою чергу, повинні враховувати: як стимулювати спільне вирішення проблем, ставити запитання, направляти, не нав'язуючи, але допомагаючи студентам самостійно знаходити музичні рішення. Практика таких репетиційних стратегій змінює здатність ансамблю працювати разом і впливає на якість виконання.

Висновки. У сучасних умовах розвитку музичної освіти особливо актуальним є питання формування комплексних ансамблевих компетенцій у студентів-інструменталістів, що опановують струнний квартет. Незважаючи на значну увагу до сольної підготовки, недостатньо досліджені педагогічні аспекти, що сприяють розвитку навичок квартетної гри. Наукове осмислення проблеми становлення ансамбіста в класі струнного квартету є важливим для підвищення ефективності навчального процесу та підготовки висококваліфікованих виконавців камерної музики. Розвиток ансамблевої взаємодії у струнному квартеті є не лише технічною, а й творчою

проблемою, яка вимагає комплексного підходу. Відомо, що якість виконання камерної музики значною мірою залежить від ступеня професійної інструментальної підготовки, взаєморозуміння між учасниками ансамблю, їх здатності до спільного музичного мислення. Водночас педагогічна практика показує, що формування таких навичок потребує не лише традиційних методів, а й впровадження сучасних інноваційних підходів, які сприяють розкриттю потенціалу кожного виконавця.

У світовій музичній педагогіці існують методики, які спрямовані на розвиток ансамблевої майстерності, однак адаптація цих підходів до специфіки української освіти та особливостей класу струнного квартету потребує подальшого вивчення. Особливо важливим є поєднання індивідуальної підготовки з формуванням командної взаємодії, що дозволяє виховувати камералістів високого рівня. Таким чином, дослідження процесу формування квартетного виконавця через призму ансамблевої взаємодії та сучасних педагогічних підходів є надзвичайно актуальним та відкритим для подальших наукових розробок. Такий підхід уможливорює розгляд камерного музикування не лише як виконавської практики, а як культурного, естетичного та комунікативного явища, що формує новий тип музиканта – відкритого, гнучкого, інтегрованого в творчий процес.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк Т. В. Методика навчання гри в ансамблі у класі камерного ансамблю. *Мистецька освіта та культура*. 2019. Вип. 26. С. 13–17.
2. Гриневич Л. М. Формування навичок ансамблевого музикування у студентів мистецьких закладів. *Актуальні проблеми мистецької педагогіки*. 2020. Вип. 18. С. 42–47.
3. Данченко Н. Комунікація в жанрі струнного квартету. *Мистецтвознавчі записки*. 2010. Вип. 18. С. 305–312.
4. Польська І. Феномен ансамблевої діалогізації в сольному музичному виконавстві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. 58(2). С. 93–98. URL: http://www.afhn-journal.in.ua/archive/58_2022/part_2/58-2_2022.pdf
5. Фецак Н. Виконавські засади функціонування українського струнного квартету: історичний аспект. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2021. 51(2). С. 26–43. DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052X.2\(51\).2021.239387](https://doi.org/10.31318/2414-052X.2(51).2021.239387)
6. Bishop L., Høffding S., Lartillot O., Laeng B. Mental effort and expressive interaction in expert and student string quartet performance. *Music & Science*. 2023. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.1177/20592043231208000>
7. Horwitz E., Harmat L., Osika W., Ullén F., Juslin P. N. The interplay between chamber musicians during two public performances of the same piece: A novel methodology using the concept of “flow”. *Frontiers in Psychology*. 2020. Vol. 11. Article 618227. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.618227>
8. Limbert W., McGrath J. The fantastic four! Problem-solving processes in a professional string quartet. *Psychology of Music*. 2022. Vol. 50, No. 2. P. 403–421. DOI: <https://doi.org/10.1177/03057356211009995>
9. Papiotis P., Marchini M., Maestre E. Measuring ensemble interdependence in a string quartet through analysis of multidimensional performance data. *Frontiers in Psychology*. 2014. Vol. 5. Article 963. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00963>

10. Timmers R., Endo S., Bradbury A., Wing A. M. Synchronization and leadership in string quartet performance: A case study of auditory and visual cues. *Frontiers in Psychology*. 2014. Vol. 5. Article 645. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00645>

REFERENCES:

1. Antoniuk, T. V. (2019). Metodyka navchannia hry v ansambli u klasi kamernoho ansamblu [The method of teaching ensemble playing in the chamber ensemble class]. *Mystetska osvita ta kultura [Art Education and Culture]*, (26), 13–17. [in Ukrainian].
2. Hrynevych, L. M. (2020). Formuvannia navychok ansamblevoho muzykuvannia u studentiv mystetskykh zakladiv [Formation of ensemble performance skills in art students]. *Aktualni problemy mystetskoï pedahohiky [Current Issues of Art Pedagogy]*, (18), 42–47. [in Ukrainian].
3. Polska, I. (2022). Fenomen ansamblevoi dialohizatsii v solnomu muzychnomu vykonavstvi [The phenomenon of ensemble dialogicity in solo musical performance]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk [Current Issues in the Humanities]*, 58(2), 93–98. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/58_2022/part_2/58-2_2022.pdf. [in Ukrainian].
4. Danchenko, N. (2010). Komunikatsiia v zhanri strunnoho kvartetu [Communication in the genre of the string quartet]. *Mystetstvoznavchi zapysky [Art Studies Notes]*, (18), 305–312. [in Ukrainian].
5. Feshchak, N. (2021). Vykonavski zasady funktsionuvannia ukrainskoho strunnoho kvartetu: istorychnyi aspekt [Performing foundations of the Ukrainian string quartet: A historical aspect]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho [Journal of the Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine]*, 51(2), 26–43. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.2\(51\).2021.239387](https://doi.org/10.31318/2414-052X.2(51).2021.239387). [in Ukrainian].
6. Bishop, L., Høffding, S., Lartillot, O., & Laeng, B. (2023). Mental effort and expressive interaction in expert and student string quartet performance. *Music & Science*, 6. <https://doi.org/10.1177/20592043231208000>. [in English].
7. Horwitz, E., Harmat, L., Osika, W., Ullén, F., & Juslin, P. N. (2020). The interplay between chamber musicians during two public performances of the same piece: A novel methodology using the concept of “flow”. *Frontiers in Psychology*, 11, 618227. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.618227>. [in English].
8. Limbert, W., & McGrath, J. (2022). The fantastic four! Problem-solving processes in a professional string quartet. *Psychology of Music*, 50(2), 403–421. <https://doi.org/10.1177/03057356211009995>. [in English].
9. Papiotis, P., Marchini, M., & Maestre, E. (2014). Measuring ensemble interdependence in a string quartet through analysis of multidimensional performance data. *Frontiers in Psychology*, 5, 963. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00963>. [in English].
10. Timmers, R., Endo, S., Bradbury, A., & Wing, A. M. (2014). Synchronization and leadership in string quartet performance: A case study of auditory and visual cues. *Frontiers in Psychology*, 5, 645. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00645>. [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025